

Amsterdam, 21 febr. 2021

Lieve Annet; ^{van Nieuwenhuis}
^{van Heemstralaan 3; 6814 KA Arnhem}

Ik was blij verrast van de week je stem via de telefoon te horen. Sedert de afscheidsdienst van Rogier had ik je niet gesproken. Dit gemis mag je niet preteren dat jij mij niet onderschillig bent. Je liet mij weten dat het leven zonder Rogier moeizaam was en niet mee viel. Tja, na een leven lief en leed met elkaar gedeeld te hebben, kan ik, schrijvend, daarop reageren met het cliché (maar zo waar): "Il ne faut pas pleurer parce que cela n'est plus. Il faut sourire parce que cela a été," van Yourcenar. M.a.w. Wat een rijk leven heb je gehad door getrouwd te zijn met Rogier. Rogier een "mens" mens. Een voorbeeld: "Rogier, we gaan de oude mevrouw van de Blik in Antwerpen opzoeken. Zij vraagt zo vaak naar jou en ze is een Patient van jou." We gaan naar Antwerpen en blijven een nacht slapen. We zullen haar 's avonds uitnodigen voor een etentje in een stammetje. Goed, Gadi. "Zal ik in het hotel naast haar appartement twee kamers voor ons boeken?" Rogier: Wat? Dat ga jij mij toch niet aandoen, die ene keer dat wij op één kamer kunnen slapen? Gadi: Ik heb weinig geslapen die nacht. Rogier smurkt en niet voor herhaling vatbaar.

In ons gesprek informeerden wij elkaar hoe wij de „lock down“ periode doorkomen. Toen ik zei dat ik graag lees, zei jij Meiti, dat ik het boek „De tuinen van Buitenzorg“ van Jan Brokken moet lezen! Jij had het al gelezen en ik antwoordde dat ik al tot blz. 155 was gekomen.

Jan Brokken heeft een prachtig verhaal over een Indische tijd geschreven. Een jong echtpaar Jan en Olga Brokken, getrouwd nog in Nederland, ging voor de Zending v.l. Christen dom naar Nederlands Indië in 1935. Kregen daar twee Zonen: Boris en Michiel. In 1942 (februari) veroverde de Jap Ned. Indië en de mannen werden geïnterneerd in een mannenkamp en vrouwen met kinderen tot 10 jaar in een vrouwenkamp.

JAN BROKKEN De tuinen van Buitenzorg

In 1936 vertrok Albert Dirkszwafer naar Ned-Indië omdat hij daar kon werken op een Rubber Plantage. In 1937 kwam zijn verloofde, gechaffronneerd door haar ouders naar Djember/Oost Java, waar zij op 13 Sept. 1937 trouwde met Albert. Een getuige v.l. huwelijk was Karel Dammerman, directeur van 's Lands Plantentuin te Bogor. Mijn grootvader Ary Dirkszwafer was in eerste echt getrouwd met het zusje van Karel Dammerman. Na haar overlijden trouwde grootvader met Theodora Hofmann. Mijn vader was het eerste kind uit het tweede huwelijk. In 1936 heeft mijn vader de eerste maand in Indië bij hem gelooft in Buitenzorg.

Een resumé van Dammernan's werkzame leven voor 's lands Plantentuin stuur ik als bijlage mee.

Chiel/Michiël de tweede zoon van Han en Olga Brokken geboren op 23 November 1940 is twee maanden jonger dan de schrijver van deze brief. Ik ben in HVA Ziekenhuis van Djatvoto geboren op 18 Augustus 1940.

De ouders van Han en Olga vernamen pas in 1946 van de geboorte van Michiël.

De Van der Have's en de Ditzwager in Nederland werden m.b.v. Hendrik Willem van Loon, wonende in Amerika, al in juni 1941 op de hoogte gebracht van mijn geboorte in 1940. Zie bijlage.

Mijn ouders stuurde een brief + twee foto's vanuit Ned Indië naar H. W. van Loon met het verzoek die brief vanuit de USA naar Nederland te sturen. Amerika was nog niet in oorlog met Duitsland en kon nog post naar bezet Nederland sturen.

Na de capitulatie van Japan kwamen wij als gezin in februari 1946 terug in Nederland.

Wij vestigden ons in Zeeland omdat mijn vader opgenomen werd in het familiebedrijf.

Er werd nimmer over de Indische tijd gesproken in het gezin. Veel later vertelde vader over twee

momenten / gebeurtenissen.

- 1) Als gevangene van de Jap werd hij getransporteerd naar de oostelijk kleine eilanden v.d. Archipel om met een groep gevangenen (de Duizend v.d. Amahai airstrips aan te leggen. De Jap verwachtte de tegenaanval vanuit het Westen.

Als een airstrip aangelegd was, werd de groep per schip naar een volgend eiland verscheept om daar een airstrip aan te leggen.

Vlak voor de inscheeping stonden de gevangenen in gelid op 't Appel. Twee gevangenen lagen op de grond met dysenterie. Deze twee werden afgekeurd voor de verscheeping naar het volgende eiland: "Te Ziek". Dat schip is getorpedeerd door een geallieerd onderzeeboot.

- 2) KNIL gevangenen die uit het Japenkamp kwamen werden gekeurd om weer ingelijfd te worden bij het KNIL om de reektrorde te handhaven en tegen de nationalistën te strijden. Ook mijn vader werd gekeurd en afgekeurd. Hij heeft nooit begrepen waarom hij werd afgekeurd; Hij beschouwde dat als een groot geschik dat hij met zijn vrouwen en kinderen zich kon inscheepen met de op de Johan van Oldenbarneveld.

Lieve Meiti, Zomaar een paar herinneringen die het boek van Jan Brokken bij mij los maakte.
Veel lief, ook van Vera, en "Soyez la bienvenue" in A'dam *Adri*

Nieuw Veere
Old Greenwich, Conn.
Tel. Old Greenwich 7-1888

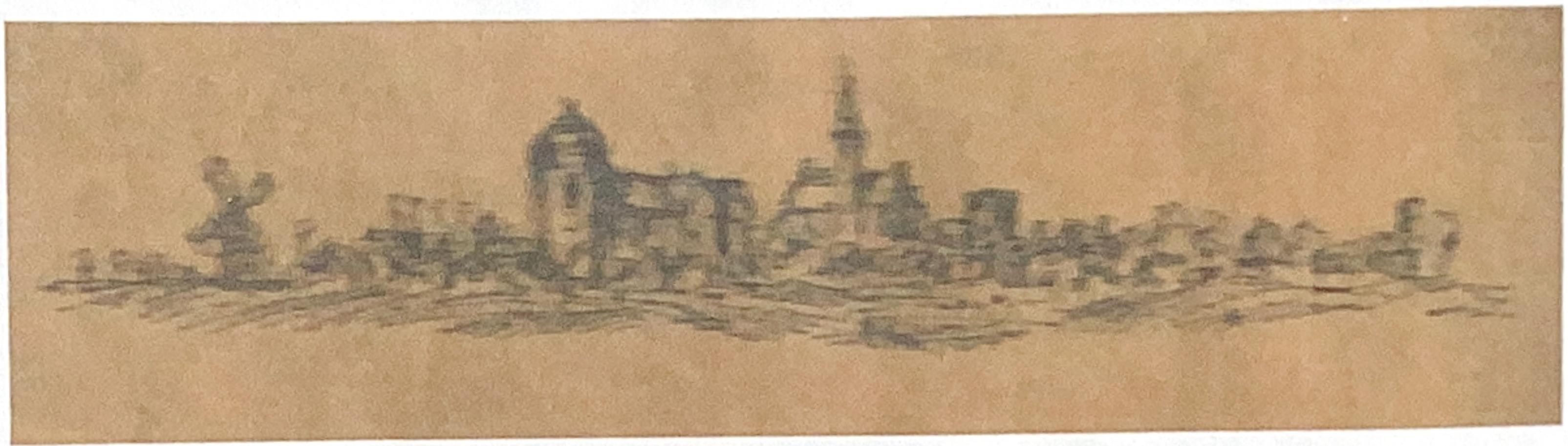
6 Juli xxxxi

De Kinderen zijn met een menig van
naam Kappellen en alle andere goed juist zijn zij en
over het dorp. Als zij den stroomte weg in vrede
leuen met de Schouten want wij waarden en en in
keuze der zaken in Rensland niet zoo soepel aan.
Ik zal zij zeer ontbissch in bed - de laatste
jaire te hande. Ik verlyment en een hartdus
het plotsely welletij vond. Als er niet dat
weik een waare iets bereikt was waan het
was heel veeing. In wee = peduren = te veeien
is niet gevekket.

Het veeideg in 1200

de wee

Hierin men in daer

Nieuw Vere
Old Greenwich, Conn.
Tel. OldGreenwich 7-188

6 Juli XXXX I

De kinderkens zijn op weg met uw nieuws naar Kapelle en als alles goed gaat zijn zij er over tien dagen, als wij dan nog in vrede leven met de schoften, want wij moeten nu i.w. ^{in WAR} terwijl de zaken in Rusland niet zoo goed gaan.

Ik zelf lig zeer onkritisch in- de laatste jaren te hard en te veel gewerkt en een hart dat het plotseling het welletjes vond. Als er met dat werk nu maar iets bereikt was, maar .het was heel weinig. En weer 'geduld' oefenen is niet gemakkelijk.

Met vriendelijke groet

de uwe

Hendrik Willem van Loon

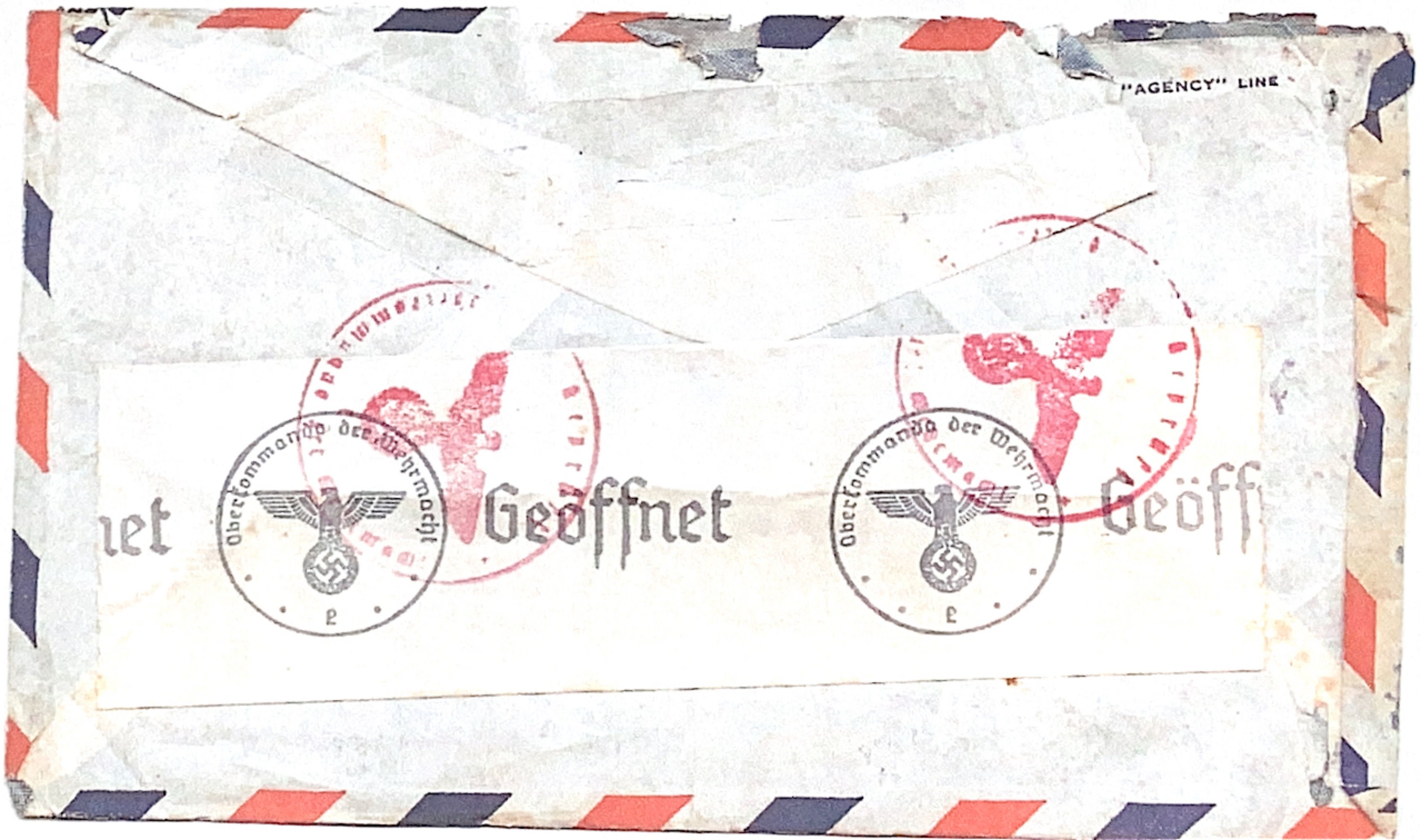
Hendrik Willem van Loon (januari 14, 1882 – Maart 11, 1944)

Brief van Hendrik Willem van Loon verzonden op 08-07-1941

Amerika had op 8 juli nog niet de oorlog verklaard aan Duitsland.

Dammerman, Karel Willem (1885-1951)

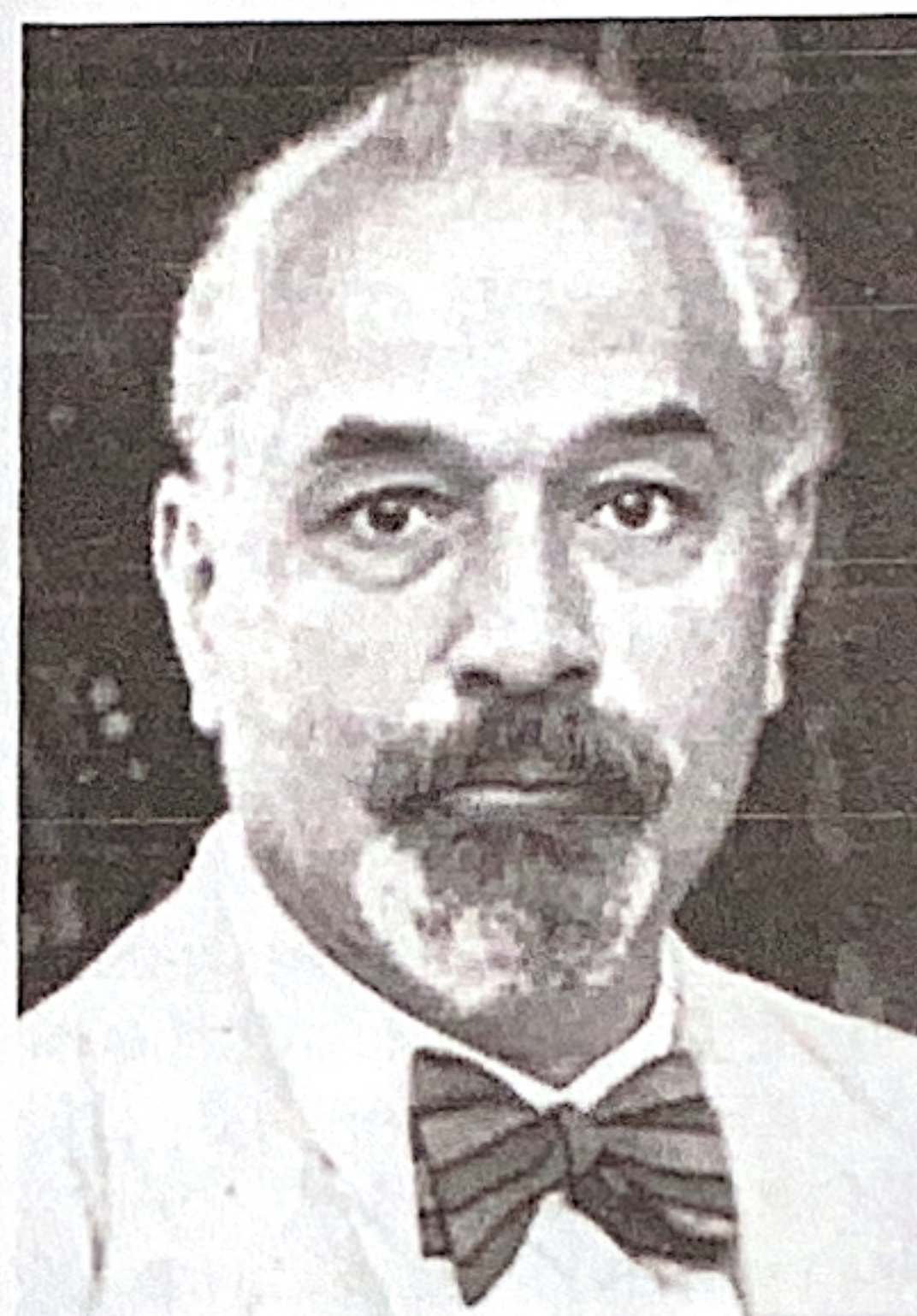
© Huygens ING - Amsterdam. Bronvermelding: L.B. Holthuis, 'Dammerman, Karel Willem (1885-1951)', in Biografisch Woordenboek van Nederland.

URL:<http://resources.huygens.knaw.nl/bwn1880-2000/lemmata/bwn2/dammerman> [12-11-2013]

DAMMERMAN, Karel Willem (1885-1951)

Dammerman, Karel Willem, zoöloog (Arnhem 4-7-1885 -Voorburg 19-11-1951). Zoon van Hendrik Jacob Dammerman, assuradeur, en Elisabeth Elsin van Veen. Gehuwd op 13-3-1922 met Jantina Catharina Reinders, die uit een eerder huwelijk 1 dochter meebracht. Uit dit huwelijk werd 1 zoon geboren.

Dammerman doorliep de lagere school en het gymnasium (1897-1904) te Arnhem. Hij deed zijn eindexamen gymnasium-B in juni 1904 en begon daarna zijn studie in de biologie aan de Rijksuniversiteit te Utrecht; het doctoraal examen werd in 1908 afgelegd. Van september 1907 tot mei 1908 was hij assistent van prof. A.A.W. Hubrecht in het zoölogisch laboratorium te Utrecht en vervolgens tot 1 mei 1910 assistent aan het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden, eerst in de afdeling weekdieren, later in die van de insekten. In zijn Leidse tijd werkte Dammerman onder leiding van prof. J. Boeke aan zijn dissertatie en hij promoveerde op 17 juni 1910 cum laude te Utrecht op een proefschrift getiteld *Der Saccus vasculosus der Fische, ein Tiefeorgan* (promotor A.A.W. Hubrecht).

In november 1910 vertrok Dammerman naar het toenmalige Ned.-Oost-Indië, waar hij te Buitenzorg als entomoloog verbonden werd aan de afdeling Botanische Laboratoria van het departement van Landbouw; in 1912 werd een afzonderlijke afdeling (later Laboratorium genaamd) voor Plantenziekten opgericht, los van de Botanische Laboratoria, en Dammerman zette zijn werk als entomoloog in de nieuwe afdeling tot 1917 voort. Na terugkeer van zijn Nederlands verlof volgde in juli 1919 de benoeming tot conservator aan het Zoölogisch Museum te Buitenzorg en in 1928 tevens die tot assistent der directeur en later onder-directeur van 's Lands Plantentuin, waarvan het Museum een onderdeel vormde. Van 31 juli 1932 af was Dammerman tot zijn pensionering in februari 1939 directeur van 's Lands Plantentuin, terwijl hij directeur van het Zoölogisch Museum bleef. Op 19 november 1939 kwam hij in Nederland terug.

In de eerste tien jaar van zijn Indische tijd verrichtte Dammerman veel toegepast entomologisch onderzoek, zoals duidelijk wordt uit zijn vele publikaties op dat gebied, culminerend in zijn monumentale Landbouwdierkunde van Oost-Indië, dat in 1919 het licht zag en waarvan in 1929 een herziene Engelse uitgave verscheen. In de tijd dat hij aan het Zoölogisch Museum verbonden was gaf Dammerman zijn aandacht vooral aan de zoogdieren van de Indische Archipel, zowel de recente als de prehistorische, en aan de zoögeografie van de Archipel, waartoe ook zijn studie van de ontwikkeling van de nieuwe fauna van Krakatau na de uitbarsting van 1883 gerekend moet worden. Verder richtte hij zijn belangstelling op de tropische bodemfauna en die van de grotten, beide toenmaals sterk verwaarloosde onderwerpen. Voor zijn onderzoekingen ondernam Dammerman verschillende tochten, o.a. naar de Riouw Archipel, de Karimundjawa Eilanden, Bawoan en de Kangean Eilanden, naar Soemba en verschillende delen van Java; ook Krakatau werd door hem herhaaldelijk bezocht. Zijn studie van de fauna van Krakatau leidde in 1948 tot de publikatie van zijn grote monografie *The fauna of Krakatau 1883-1933*, dat nog steeds een standaardwerk is. Onder zijn kundige leiding en door zijn initiatief en werkkraft groeide het Zoölogisch Museum te Buitenzorg van een 'rariteitenkabinet' uit tot een over de

gehele wereld vermaarde wetenschappelijke instelling. Ook in zaken van natuurbescherming was Dammerman zeer actief; van de Nederlandsch-Indische Vereeniging tot Natuurbescherming was hij van de oprichting in 1912 af secretaris en daarna, van 1919 tot 1932, voorzitter. Hij was een stuwende kracht achter legislatie en uitvoering van natuurbeschermingswetten en bevorderde waar mogelijk het instellen van wildreservaten en beschermde gebieden. Dammerman was van 1919 tot en met 1938 redacteur van het wetenschappelijke zoölogische tijdschrift Treubia (een uitgave van 's Lands Plantentuin) en van 1923 tot 1934 van het meest populaire De Tropische Natuur. Orgaan van de Nederlandsch-Indische Natuurhistorische Vereeniging.

Na zijn terugkeer in Nederland bleef Dammerman wetenschappelijk zeer actief: vanaf 1940 werkte hij in het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden, waar hem ruimte ter beschikking gesteld was, aan het voor publikatie gereedmaken van zijn monografie over Krakatau en het uitwerken van andere wetenschappelijke aantekeningen. Op 14 januari 1943 werd hij door het museum benoemd tot honorair wetenschappelijk medewerker. In 1942 nam hij de leiding op zich van het oecologisch onderzoek naar de fauna van de toen juist drooggevalen Noordoostpolder, welk onderzoek echter door de oorlogsomstandigheden ten slotte afgebroken moest worden. Ook verdiepte Dammerman zich in problemen van de zoölogische nomenclatuur. Van 1947 tot 1951 was hij president van de Nederlandse Entomologische Vereniging.

De kennis van de dierenwereld van de Maleise Archipel, en vooral die van de terrestre fauna, is door Dammermans toedoen sterk uitgebreid, niet alleen door zijn gedegen publikaties, doch ook door de vele moeite die hij zich met succes getroostte om het zuiver wetenschappelijk en toegepast zoölogisch onderzoek in Ned.-Indië te stimuleren.

Zijn verdiensten vonden erkenning in binnen- en buitenlandse onderscheidingen en in een lidmaatschap als correspondent van de Koninklijke Akademie van Wetenschappen (1935-1940). Dammerman, die in Indië en Nederland tot de vrijmetselarij behoorde, was een uiterst zwijgzame persoonlijkheid (vandaar zijn bijnaam 'Carolus taciturnus'), gereserveerd en zelfs wat verlegen, maar in intieme kring zeer onderhoudend, geestig en soms zelfs uitgelaten, waarbij zijn gevoeligheid, beminnelijkheid en grote belangstelling voor zijn omgeving duidelijk naar buiten traden.

A: Archief-Dammerman in het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden.

P: Bibliografie in Treubia 21 (1952) 476-480; aparte lijst van zijn entomologische publikaties in Tijdschrift voor entomologie 96 (1953) 1-2 (15 september) 11-12.

L: W.M. Docters van Leeuwen, in Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde te Leiden 1951-1953. Levensberichten 70-72; M.A. Lieftinck, in Treubia 21 (1952) 476-480; H. Boschma, in Vakblad voor biologen 32 (1952) 1 (januari) 1-2; W. Roepke, in Tijdschrift voor entomologie 96 (1953) 1-2 (15 september) 9-11.

I: Website Indonesian Caves Life: <http://cavernicoles.files.wordpress.com/2007/05/dammerman.jpg> [6-2-2008].

L.B. Holthuis

Oorspronkelijke versie opgenomen in: Biografisch Woordenboek van Nederland 2 (Den Haag 1985)
Laatst gewijzigd op 12-11-2013

Bertie v'der Have (20)
Albert Dijkzwaag (22)

Djember - Oost Java 13 Sept. 1937 Bruiloft

Getuige:
De heer Cörver, Administrateur
van den ondermunicip. →

De bruid ←

De bruidegom →

Meder v'da Bruid
Gonne v'der Have

Getuige
Karel Willem Jansmann,
directeur van 's lands-
Plantentuin in
BoGOR.

←
Vader v'da Bruid
Adriaan v'der Have